עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' יב ט"ז סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעי' א ו:

יב ג מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ב:

יג ד מיי' פ"י מהל' כלאים ה"א סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' רלא סעי' א:

יד ה מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן ט סעי' ב:

טו ו מיי' שם (ופ"י מהל' כלאים) סמג עשין כו טוש"ע שם סעיף ג:

תוספות ישנים

ואפילו מוכרי כסות כו'. פירש הקונטרס שאין מתכוונים ול"נ דלר' יהודה קיימינן ואיהו קאמר דבר שאין מתכוין אסור (שבת מא:) על כן צריך לומר ואפילו מוכרי כסות בלא שום הנאה [כלל אלא מלמטער] ויש דלא גרים ליה: **ואי כתב רחמנא לא תלבש.** להך צריכותא דלא יעלה אין המקשה צריך כלל דהא להפנאה דאמרי' לעיל היינו קרא דלא תלבש דמיניה דרשי' סמוכין אבל מקרא דלא יעלה לא איירי מידי דהא לית ליה מיניה סמוכין כלל אלא משום שפי' צריכותא דלא תלבש מפרש ואזיל למאי אצטריך לא יעלה: **ומדשש כיתנא תכלת עמרא.** פי' דכתיב ומכנסי בד שש משזר איזהו דבר העולה בד בבד הוי אומר זה כיתנא: **תכלת עמרא** א) וי"ל שמא הוא מין אחר דכתיב (יחזקאל מד יז) לא יעלה על הכהנים צמר בבאם אל החצר הפנימית. משמע אבל בחצר החיצונה יעלה עליהם צמר ומשמע דליכא תו מינים [אחרים] רק אותם דמפרש אותו הפסוק צמר ופשתים דכתיב פארי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם כו' ועוד י"ל דכתיב בבגדי כהונה (שמות לה יט) בגדי אהרן ובגדי בניו וא"כ לא אית בהו רק צמר ופשתים דבגדים האמורי' בתורה [סתם] צמר ופשתים הם. וא"ת דלמא תכלת הוא פשתים צבוע. וי"ל דא"כ הול"ל שש לבן (ולמר) [ושש] צבוע. (והא דכתיב ארגמן ותולעת שני נ"ל ב) דצמר ופשתים ועל שם הצבעים יקראו): **א) אבל** מ"מ קשה דיוכל לומר דשמא יצטרך יחדו לשוע טווי ונוז אבל יש לומר כי המדקדק התם בפירוש רש"י ניחא הכא דה"פ התם (מנחות לט. ד"ה קשר) ש"מ קשר העליון דאורייתא הלל"מ וה"פ דאי ס"ד לאו דאורייתא אמאי אצטריך כמה משניות וברייתות למשרי סדין בציצית אבל מן הסמוכין לא הוה קשה ג) ליה לאוקמא לכדרבא והשתא ניחא שפיר הא דקאמר הכא עביד להו תכלת וא"כ כלאים בציצית מותר דקשר העליון דאורייתא ואין צריך למדרש סמוכין כי הלל"מ הוא: **צמר לפשתים ופשתים לצמר.** וא"ת מנא לן הא דפשתים פטרה לצמר התינח צמר לפשתים דכתיב (במדבר טו לח) ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא וסברא הוא שאם יש לו בגד מפשתים שילבשנו ויניח בו תכלת כדקאמר קרא והיינו צמר לפשתים אבל פשתים לצמר מנין הלא יכול לעשות תכלת דהיינו צמר לצמר. וי"ל כדקאמרינן במנחות (לט:) דלבן פטור דמגו דתכלת פטר לבן נמי פטר אע"ג דבקרא כתוב תכלת כמו כן נימא מגו דצמר פטר לפשתים ואע"ג דהוי כלאים כמו כן פטר פשתים לצמר: (אלא לרבנן מנא להו.) [איצטריך סק"א כדרבא] אית דגרסי אלא כי אצטריך קרא לכדרבא כלומר לעולם כדקאמרת דצמר ופשתים

תוספות

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו'. ההוא קרא דגדילים לא מצית לאייתורי ולמימר מכדי כתיב פרשת ציצית למאי הילכתא כתביה דכולה איצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה:) גדילים ארבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא של אחרים אשר תכסה בה ה) פרט לכסות סומא ולמעט שאין מכסה רובו: **אבל** לבישה כל תרי מיני אסר רחמנא. וא"ת אפילו חד מינא ה"א דאסור ובלבד שיהא שוע טווי ונוז וי"ל דשעטנז משמע נמי תערובות: **אם** כן לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלא'. וא"ת בפ' במה מדליקין (שבת כו: ושם) קאמר רב פפא אף כל צמר ופשתים דקאמר רבי ישמעאל לאיתויי כלאים וקאמר התם דהא דרב פפא בדותא היא דכלאים צמר ופשתים בהדיא כתב בהו ומאי קושיא והא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים כדקאמר הכא וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי תיפוק מהתם ותו לא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים דכלאים: **ותנא** דבי ר' ישמעאל וכו'. וא"ת בלא תנא דבי ר' ישמעאל נמי יוכל לדקדק דבגדים משמע כל בגדים דלכולהו אמר רחמנא עביד להו תכלת אלמא בבגדי פשתן נמי שרי תכלת וכ"ת דה"א דלאו אכולהו אמר רחמנא דליעבד תכלת השתא נמי נימא דלאמר דוקא אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים וי"ל דודאי אי לאו תנא דבי רבי ישמעאל ה"א (א) דשאר מיני אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים אבל לתנא דבי רבי ישמעאל דכל בגדים צמר ופשתים משמע דאתרוייהו קאי דאפי' נימא בעלמא דבגד הוי או צמר או פשתים הכא בגדיהם כתב דמשמע תרי: **ואמר** רחמנא עביד להו תכלת. וא"ת והיכי משמע מהכא דשרי כלאים בציצית נימא דעביד להו תכלת בלא שוע טווי ונוז וי"ל דחוטי ציצית בעינן שיהא שוע טווי ונוז דדריש בספרי פתיל תכלת טווי ושזור וה"ה שוע דבעינן ויליף התם לבן מתכלת וסתם בגדים שלהן היו נמי שוע טווי וגם נוזין פירוש שזורים כמו שפי' ר"ת לקמן (ד' ה: ד"ה עד) נוז שזורי היינו שזורים בסוף הטלית מקום הנחת ציצית כדאמרינן בריש המוצא תפילין (עירובין צו:) ולמא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו אבל קשיא דאכתי נימא דאמר רחמנא לעביד להו תכלת בלא קשירה דלא הוי כלאים דתוכף תכיפה אחת אין חיבור ובמנחות (דף לט.) דקדק דקשר עליון דאורייתא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ושמעתי בשם ר"י קלנו' דע"כ אמר רחמנא ליעביד להו תכלת בענין דהוי כלאים דאי דוקא בלא כלאים א"כ לישתוק קרא מיחדו ומדאמר רחמנא עביד להו תכלת ידעי דתוכף תכיפה אחת אינו חיבור אלא ודאי בענין דהוי כלאים אמר רחמנא ליעביד תכלת ולא שמעינן להו מהכא מידי אי תוכף תכיפה אחת חיבור אי לא להכי איצטריך יחדו א): **ותכלת** עמרא הוא. לא היה צריך לכך דבין הוא כיתנא ובין הוא עמרא יכול לדקדק דכלאים בציצית שרי דאמר רחמנא לבגדיהם דהוו צמר ופשתים ליעביד תכלת שהוא או כיתנא או עמרא שאין בבגדי כהונה אלא צמר ופשתים מדכתב בהו בגדיהם אלא האמת אומר: **מדשש** כיתנא תכלת עמרא. וליכא למימר דתכלת נמי כיתנא אלא צבוע הוא תכלת וארגמן ותולעת שני עמרא דסברא הוא דכל הצבועים מין אחד הוא מדלא חילק בהן אלא בצבע: **סלקא** דעתך אמינא כדרבא. לאו דוקא דרבא איירי בתר דכתיב צמר ופשתים והשתא איירי אי לא כתב צמר ופשתים אלא כלומר כדיוקא דרבא וה"ק קרא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לבגדיהם שהם צמר ופשתים עביד ציצית אבל תכלת דבתר הכי לא קאי אבגדים אלא אהכנף מין כנף והמקשה דפריך והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וסבור דכרבא ממש קאמר היה יכול להקשות והא רבא לבתר דכתיב צמר ופשתים קאמר: **והא** תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא. דליכא למימר דמהכנף מרבה שאר בגדים כדאשכחן בפ' במה מדליקין (שבת כז. ושם) דמרבה שאר בגדים גבי שרצים מאו בגד °דהכנף לאו ריבויא הוא: **ואפילו** צמר לפשתים ופשתים לצמר. משמע הכא דתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקשה דבפ' במה מדליקין (ג"ז שם) קאמר הש"ס הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שרצים וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל וצ"ל דסוגיא דהכא כר"נ בר יצחק דהתם דקאי אף כל לאיתויי ציצית א"כ הוי דלא כרבא: **דאפילו** צמר לפשתן ופשתן לצמר כו'. נראה דאפילו שני חוטין לבן של צמר שרי בפשתים כדאמר במנחות אף על גב דאפשר במינו כדקאמר התם מגו דתכלת פטרה לבן נמי פוטר ולבן

של

גמרא

ש"מ לאפנויי וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה הכא ואיבעית אימא משום דמופנה מכדי כתב [1]ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך [2]לא תלבש שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי הני מצרך צריכי דאי כתב רחמנא לא יעלה עליך הוה אמינא כל דרך העלאה אסר רחמנא ואפילו מוכרי כסות כתב רחמנא לא תלבש שעטנז [א]דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ואי כתב רחמנא לא תלבש ה"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא [ב]כתב רחמנא לא יעלה עליך א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים למה לי מכדי כתב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך [ה]ותנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים [ג]אף כל צמר ופשתים צמר ופשתים דכתב רחמנא ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי איצטריך סד"א העלאה היא דלא נפיש הנאתה אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני אסר רחמנא [ד]כתב רחמנא צמר ופשתים א"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה ותנא דבי ר' ישמעאל טעמא דכתב רחמנא צמר ופשתים הא לאו הכי כלאים בציצית ה"א דאסר רחמנא והכתיב [3]ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ותנא דבי רבי ישמעאל כל בגדים צמר ופשתים הם ואמר רחמנא עביד ליה תכלת ותכלת עמרא הוא וממאי דתכלת עמרא הוא מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא איצטריך סד"א כדרבא [ב]דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד [ה]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן [ו]שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא איצטריך סד"א כי דיוקא דרבא הכנף מין כנף והכי קאמר רחמנא עביד ליה צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבידת צמר לצמר צבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר

תינח

רש"י

לאפנויי. לאנוסתו של אביו דיליף מסמוכים דלעיל: **לא תלבש שעטנז למה לי שמע מינה לאפנויי.** ולמדרש סמוכים: **ואפי' מוכרי כסות.** שאין מתכוונים להנאת חימום: **צמר ופשתים למה לי.** אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו': **באחד מהם.** גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא יג): **ואכתי איצטריך.** למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואע"ג דכתיב בגד בהעלאה דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו': **ותנא דבי רבי ישמעאל.** דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך ג): **טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הם.** והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד תכלת נמי לפשתים: **ותכלת עמרא.** מדשש כיתנא דכתי' (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא (דף עא:) בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני ד) שאין בבגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו: **סד"א כדרבא.** אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשי' הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר וצבעיה תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתי' דרבא: **כתיב הכנף.** עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים: **והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא.** דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי רבי ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים: **איצטריך.** צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין: **סד"א.** לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף: **והכי אמר רחמנא כו'.** קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית:

תינח

מסורת הש"ס

א) שבת דף כו: מנחות ד' לט:, ב) שבת דף כז: נזיר דף נח. מנחות ד' לט:, ג) [דברים כב], ד) [שמות כח], ה) [צ"ל לרבות וע' במנחות מג.],

תורה אור השלם

1. אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: ויקרא יט יט
2. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: דברים כב יא
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: במדבר טו לח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והא תנא דבי ר"י כו' דהכנף לאו ריבויא הוא. עיין יומא דף עא ע"ב תד"ה ואימא עמרא:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ותנא וכו' ה"א דאשאר מיני' אמר רחמנא:

מוסף רש"י

הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים. כגון בטומאת שרצים וטומאת מת, דכתיב בטומאת שרצים או בגד או עור, ובמת וכל בגד וכל כלי עור, וכן בשכבת זרע וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגו' ובציצית על כנפי בגדיהם (שבת כו:). **ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים.** בטומאת נגעים כלל תחלה ואח"כ פרט, והבגד כי יהיה בו נגע צרעת כלל, בבגד צמר כו' פרט, אף כל בגדים הסתומים ילפינן במה מצינו דהוא בנין אב דאינו אלא צמר ופשתים (שם). **כתיב הכנף.** דהאי כנף קרא יתירא הוא, דהא כתיב על כנפי בגדיהם, והוה ליה למכתב ונתנו על הציצית פתיל תכלת (שבת כז:). **מין כנף.** מין הטלית יהא הציצית, דהכי משמע ציצית של כנף תהא, ואם של משי הוא, ציצית של משי פוטר בה (שם). **וכתיב צמר ופשתים.** גדילים תעשה לך, דמשמע נמי מהן תעשה (שם).

א) נראה דל"ל אין להקשות דשמא הוא מין אחר די"ל דכתיב כו'. ב) נראה דל"ל דלמר ופשתים הם ועל שם הצבעים יקראו כך. ג) נ"ל לא הוי קשה ליה דיש לאוקמא לכדרבא.